

KONCEPCJA PRAWDZIWEGO I JASNEGO OBRAZU W POLITYCE BILANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTWA

Wprowadzenie

Rachunkowość finansowa jest systemem informacyjno-kontrolnym, który opracowuje i dostarcza informacji o przebiegu działalności gospodarczej przedsiębiorstwa i jego dokonaniach. Zatem jest to system kreacji obrazu sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego. Filozofia rachunkowości jest immanentnie związana z koncepcją prawdziwego i jasnego obrazu. Swoją genezę ma w etycznym podejściu nie tylko do wykonywania zawodu księgowego. Wiarygodność informacji generowanych w systemie zależy od stopnia przestrzegania zasad rachunkowości i jakości przyjętej polityki bilansowej.

Produktem rachunkowości finansowej jest sprawozdanie finansowe. Zgodnie z § 46 Założeń koncepcyjnych Międzynarodowych Standardów Rachunkowości¹, sprawozdanie finansowe opisuje się często jako przedstawiające „prawdziwy i rzetelny obraz” sytuacji finansowej, wyników działalności i zmian sytuacji finansowej jednostki lub jako „prezentujący je rzetelnie”. Posiadanie przez sprawozdanie finansowe podstawowych cech jakościowych i zastosowanie właściwych standardów rachunkowości zwykle sprawia, że sporządzone sprawozdanie przekazuje to co powszechnie rozumie się pod pojęciem „prawdziwego i rzetelnego obrazu” lub „rzetelnej prezentacji informacji”.

Celem artykułu jest analiza tworzenia obrazu działalności gospodarczej w świetle koncepcji „*true and fair view*” w polityce rachunkowości jednostki gospodarczej. Autor próbuje odpowiedzieć na pytanie: w jaki sposób ta nad-

---

* Uniwersytet Szczeciński w Szczecinie, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Katedra Rachunkowości i Controllingu.

¹ Założenia koncepcyjne MSR [w:] *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) obejmujące Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) oraz Interpretacje według stanu na dzień 1. stycznia 2007 r. Tom I*. International Accounting Standards Board, SKwP, Warszawa 2007, s. 58.

rzędna zasada rachunkowości wpływa na system rachunkowości w przedsiębiorstwie? Podstawą badania i oceny są akty prawne z zakresu prawa bilansowego i prawa podatkowego oraz literatura z nauki rachunkowości finansowej.

Tabela 1. Cechy prawdziwego i jasnego obrazu

Cechy prawdziwego obrazu	Charakterystyka	Cechy jasnego obrazu	Charakterystyka
Wiarygodność	Informacje wiernie odzwierciedlają rzeczywistość i są wolne od błędów. Treść ma przewagę nad formą.	Dokładność	Informacje są precyzyjne i kompletne.
Neutralność	Oznacza rezygnację z uznania z góry założonego rezultatu działalności (wyniku finansowego). Informacje są przygotowywane i prezentowane bezstronnie.	Łatwość rozumienia	Zakłada, że użytkownik sprawozdania posiada wystarczającą wiedzę z zakresu rachunkowości finansowej oraz przejawia chęć zaznajomienia się z interesującymi go informacjami.
Porównywalność (ciągłość)	Pożądany stan lub jakość, kiedy występuje wystarczająca ilość podobnych cech dla zasadności porównań.	Przejrzystość	Informacje grupuje się według przyjętych i konsekwentnie stosowanych kryteriów (wzory sprawozdań finansowych w załącznikach do Ustawy o rachunkowości).
Użyteczność informacyjna (Przydatność)	Zdolność oddziaływania na decyzje gospodarcze podejmowane przez użytkowników informacji zewnętrznych (np. kredytodawcy, agendy rządowe, kontrahenci) i wewnętrznych (zarządzających przedsiębiorstwem).	Klarowność	Uzupełnieniem tej cechy jest sprawozdanie: Informacja dodatkowa (wprowadzenie do sprawozdania oraz dodatkowe informacje i objaśnienia). Zagrożeniem dla tej cechy może być pojęcie „pozostałe” dotyczące rozrachunków czy kosztów. Pojęcie „pozostałe” jest semantycznie szerokie. „Pozostałe”, czyli jakie?
Istotność	Informacje są ważne, jeżeli ich pominięcie lub zniekształcenie może wpłynąć na decyzje gospodarcze. Istotność oznacza obowiązek, jak i prawo do subiektywnej selekcji ujawnianych informacji.	Kompletność	Informacje zawierają wszystkie istotne szczegóły dotyczące danej transakcji lub zdarzenia.

Zródło: opracowanie własne na podstawie J. Gierusz, *Koszty i przychody w świetle nadrzędnych zasad rachunkowości*, ODiDK, Gdańsk 2005, s. 13-24.

Koncepcja prawdziwego i jasnego obrazu wywodzi się z anglosaskiego modelu rachunkowości. Nosi ona nazwę „true and fair view” (z ang. „praw-

dziwy i jasny”, „prawdziwy i rzetelny”, „wierny i uczciwy” – to pojęcie występuje w synonimach często zamiennie stosowanych). Według Stanowiska polskiego Komitetu Standardów Rachunkowości², wymóg przedstawienia rzetelnego i jasnego obrazu został wprowadzony do polskiego prawa bilansowego w 1991 r. drogą Rozporządzenia³, które obowiązywało do dnia przyjęcia w 1994 r. Ustawy o rachunkowości⁴, gdzie stał się wyrazem zachowania zgodności z ogólnymi zasadami sprawozdawczości finansowej, określonymi w ówczesnych dyrektywach Wspólnoty Europejskiej.

Cechy prawdziwego i jasnego obrazu przedstawia tabela 1.

Koncepcja prawdziwego i jasnego obrazu ma szerszy zakres semantyczny od zasady rachunkowości.

Zasada „*true and fair view*” w świetle prawa bilansowego

Zasada „*true and fair view*” (zasada wiernego obrazu), postuluje opracowywanie i przedstawianie zdarzeń gospodarczych zgodnie z prawdą i zgodnie z treścią ekonomiczną. Ta nadrzędna zasada zobowiązuje przedsiębiorstwa do odzwierciedlenia w ich rachunkowości rzeczywistej sytuacji majątkowej i finansowej z uwzględnieniem różnych warunków egzogenicznych (zewnętrznych), w których otoczeniu funkcjonuje jednostka, oraz warunków endogenicznych (wewnętrznych), związanych ze specyfiką działalności i strukturą ekonomiczną i organizacyjno-prawną przedsiębiorstwa.

Zasady rachunkowości, które ujęto w Ustawie o rachunkowości prezentuje tabela 2.

Realizację zasady „*true and fair view*” zapewnia przestrzeganie pozostałych zasad rachunkowości. Zasady są skorelowane ze sobą. To nie koncepcja prawdziwego i jasnego obrazu oddziałuje czy wręcz kreuje dalsze zasady i założenia rachunkowości finansowej. To nie ona jest pierwotną w stosunku do pozostałych elementów systemu rachunkowości finansowej. Zależność jest dokładnie odwrotna: cele przygotowania sprawozdania finansowego, odbiorcy informacji płynących z rachunkowości i ich cechy, przyjęte założenia i zasady nadrzędne wypełniają treścią i nadają sens koncepcji *true and fair view*⁵.

---

² Komunikat Ministra Finansów z dnia 24.01.2018 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia Stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie zasady rzetelnego i jasnego obrazu w realizacji przepisów art. 4 ust. 1 oraz ust. 1a i 1b Ustawy o rachunkowości (Dz. Urz. Min. Fin. z 2018 r. poz. 7), s. 14.

³ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15.01.1991 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości (Dz. U. Nr 10., poz. 35).

⁴ Ustawa z dnia 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2017 r., poz. 2342, ze zm.).

⁵ J. Gierusz, *Koszty i przychody...*, op. cit., s. 38.

Tabela 2. Zasady rachunkowości uwzględnione w polskim prawie bilansowym

Nazwa zasady	Artykuł ustawy	Treść Zasady
prawdziwego i jasnego obrazu (rzetelnego, wiernego obrazu)	Art. 4, ust. 1, 1a, 1b, 2.	Jednostki obowiązane są stosować przyjęte zasady rachunkowości (politykę bilansową), rzetelnie i jasno przedstawiając sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy. W celu rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostka jest obowiązana przedstawiać wszelkie dodatkowe informacje konieczne do spełnienia tego obowiązku w informacji dodatkowej. Jeżeli w wyjątkowych przypadkach stosowanie określonego przepisu ustawy nie pozwoliłoby na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego, jednostka nie stosuje tego przepisu, a w informacji dodatkowej uzasadnia przyczyny jego niezastosowania oraz określa wpływ, jaki niezastosowanie przepisu wywiera na obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wynik finansowy jednostki. Zdarzenia, w tym operacje gospodarcze, ujmuje się w księgach rachunkowych i wykazuje w sprawozdaniu finansowym zgodnie z ich treścią ekonomiczną.
memoriałowa (memoriału, podstawy memoriałowej)	Art. 6, ust. 1.	W księgach rachunkowych jednostki należy ująć wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychodami dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty.
współmierności kosztów i przychodów	Art. 6, ust. 2.	Dla zapewnienia współmierności przychodów i związanych z nimi kosztów do aktywów lub pasywów danego okresu sprawozdawczego zaliczane będą koszty lub przychody dotyczące przyszłych okresów oraz przypadające na ten okres sprawozdawczy koszty, które jeszcze nie zostały poniesione.
ostrożności (ostrożnej wyceny)	Art. 7, ust. 1-2.	Poszczególne składniki aktywów i pasywów wycenia się, stosując rzeczywiście poniesione na ich nabycie (wytworzenie) ceny (koszty), z zachowaniem zasady ostrożności. W szczególności należy w tym celu w wyniku finansowym, bez względu na jego wysokość, uwzględnić: <ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenia wartości użytkowej lub handlowej składników aktywów, w tym również dokonywane w postaci odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych, - wyłącznie niewątpliwe pozostałe przychody operacyjne i zyski nadzwyczajne, - wszystkie poniesione pozostałe koszty operacyjne i straty nadzwyczajne, - rezerwy na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń. Powyższe zdarzenia należy uwzględnić także wtedy, gdy zostaną one ujawnione między dniem bilansowym a dniem, w którym rzeczywiście następuje zamknięcie ksiąg rachunkowych.
przewagi treści nad formą	Art. 4, ust. 4.	Jednostka może w ramach przyjętych zasad rachunkowości (polityki bilansowej) stosować uproszczenia, jeżeli nie wywiera to istotnie ujemnego wpływu na odzwierciedlenie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego.
istotności	Art. 8, ust. 1. Art. 4, ust. 4a.	Określając zasady rachunkowości (politykę bilansową), należy zapewnić wyodrębnienie w rachunkowości wszystkich zdarzeń istotnych do oceny sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki, przy zachowaniu zasady ostrożności. Stosując przepisy ustawy, jednostka

		kieruje się zasadą istotności. Informacje wykazywane w sprawozdaniu finansowym oraz skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym należy uznać za istotne, gdy ich pominięcie lub zniekształcenie może wpływać na decyzje podejmowane na ich podstawie przez użytkowników tych sprawozdań. Nie można uznać poszczególnych pozycji za nieistotne, jeżeli wszystkie nieistotne pozycje o podobnym charakterze łącznie uznaje się za istotne.
ciągłości	Art. 5, ust. 1., Art. 8, ust. 2.	<p>Przyjęte zasady rachunkowości (politykę bilansową) należy stosować w sposób ciągły, dokonując w kolejnych latach obrotowych jednakowego grupowania operacji gospodarczych, wyceny aktywów i pasywów, w tym także dokonywania odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych, ustalania wyniku finansowego i sporządzania sprawozdań finansowych tak, aby za kolejne lata informacje z nich wynikające były porównywalne. Wykazane w księgach rachunkowych na dzień ich zamknięcia stany aktywów i pasywów należy ująć w tej samej wysokości, w otwartych na następny rok obrotowy księgach rachunkowych.</p> <p>W celu rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji jednostka może, ze skutkiem od pierwszego dnia roku obrotowego, bez względu na datę podjęcia decyzji, zmienić dotychczas stosowane rozwiązania na inne, przewidziane ustawą. Zmiana dotychczas stosowanych rozwiązań wymaga również określenia w informacji dodatkowej wpływu tych zmian na sprawozdania finansowe wymagane innymi przepisami prawa, jeżeli zostały one sporządzone za okres, w którym powyższe rozwiązania uległy zmianie. W przypadku takim należy w sprawozdaniu finansowym jednostki za rok obrotowy, w którym zmiany te nastąpiły, podać przyczyny tych zmian, określić liczbowo ich wpływ na wynik finansowy oraz zapewnić porównywalność danych sprawozdania finansowego dotyczących roku poprzedzającego rok obrotowy, w którym dokonano zmian.</p>
kontynuacji działania	Art. 5, ust. 2.	Przy stosowaniu przyjętych zasad rachunkowości (polityki bilansowej) przyjmuje się założenie, że jednostka będzie kontynuowała w dającej się przewidzieć przyszłości działalność w niez mniejszym istotnie zakresie, bez postawienia jej w stan likwidacji lub upadłości, chyba że jest to niezgodne ze stanem faktycznym lub prawnym. Ustalając zdolność jednostki do kontynuowania działalności, kierownik jednostki uwzględnia wszystkie informacje dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego, dotyczące dającej się przewidzieć przyszłości, obejmującej okres nie krótszy niż jeden rok od dnia bilansowego.
zakazu kompensaty	Art. 7, ust. 3.	Wartość poszczególnych składników aktywów i pasywów, przychodów i związanych z nimi kosztów, jak też zysków i strat nadzwyczajnych, ustala się oddzielnie. Nie można kompensować ze sobą wartości różnych, co do rodzaju aktywów i pasywów, przychodów i kosztów związanych z nimi oraz zysków i strat nadzwyczajnych.
peryodyzacji	Art. 10, ust. 1, pkt. 1.	Jednostka powinna posiadać dokumentację opisującą w języku polskim przyjęte przez nią zasady rachunkowości (politykę bilansową), w tym m. in. w zakresie określenia roku obrotowego i wchodzących w jego skład okresów sprawozdawczych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2017 r., poz. 2342, ze zm.).

Opracowanie polityki bilansowej przedsiębiorstwa

Jednym z nowoczesnych narzędzi zarządzania jest polityka bilansowa wchodząca w skład polityki przedsiębiorstwa (polityki firmy).

Polityka bilansowa jest to ogół zgodnych z prawem decyzji podmiotu gospodarczego, mających na celu takie ukształtowanie wykazywanych w bilansie: wyniku finansowego, majątku, zobowiązań i innych źródeł finansowania, aby zapewnić optymalną realizację założeń gospodarczych. Środkiem tej polityki jest odpowiednie wykorzystanie, przy znajomości teorii bilansowania, przepisów prawnych zezwalających przy sporządzaniu bilansu i wycenie bilansowej na postępowanie według uznania lub na wybór pomiędzy różnymi sposobami postępowania dopuszczonymi przez ustawodawcę⁶.

W literaturze angielskiej stosuje się termin „polityka rachunkowości”, a w literaturze niemieckojęzycznej używa się określenia „polityka bilansowa”. Zgodnie z przyjętą nazwą polityka ta jest nakierowana na bilans. W zasadzie termin „polityka bilansowa” nie uwzględnia jej pełnego zakresu przedmiotowego. Odnosi się nie tylko do bilansu, lecz do wszystkich czynności związanych z bilansem, rachunkiem zysków i strat, informacją dodatkową, a w niektórych przedsiębiorstwach również z rachunkiem przepływów pieniężnych i sprawozdaniem jednostki z działalności w roku obrotowym. Bardziej odpowiedni byłby termin „polityka rocznego sprawozdania finansowego”, jednak zmiana powszechnie przyjętej i stosowanej nazwy „polityka bilansowa” nie znajduje zwolenników wśród teoretyków i praktyków⁷.

Generalnie „polityka rachunkowości” i „polityka bilansowa” traktowane są jak synonimy. W skali makroekonomicznej polityka bilansowa to polityka rządu w zakresie kształtowania prawa bilansowego. Natomiast w skali mikroekonomicznej polityka bilansowa jest opracowywana i realizowana przez dane przedsiębiorstwo. Jest to „podręcznik rachunkowości” w przedsiębiorstwie. Polityka ma szerszy zakres pojęciowy od opisu (dokumentacji) przyjętych zasad rachunkowości.

Według Stanowiska polskiego Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie zasady rzetelnego i jasnego obrazu⁸, sporządzając i przedstawiając sprawozdania finansowe, kierownik jednostki powinien się kierować dwoma podstawowymi przesłankami. Po pierwsze, zgodnością z rzeczywistością i przepisami prawa, które wyznacza zasady sporządzania i prezentacji sprawozdań

⁶ G. Wöhe, *Die Handels – und Steuerbilanz*, München 1990, s. 267.

⁷ K. Sawicki, *Analiza porównawcza istoty polityki rachunkowości i polityki bilansowej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 313, Prace Katedry Rachunkowości nr 21, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2001, s. 132.

⁸ Komunikat Ministra Finansów z dnia 24.01.2018 r., op. cit., załącznik nr 2, pkt. 3.

finansowych. Po drugie, możliwością zaspokojenia rozpoznanych potrzeb informacyjnych ich odbiorców.

Zgodnie z pkt. 3.1. Krajowego Standardu Rachunkowości nr 7, przyjęte przez przedsiębiorstwo zasady (polityka) rachunkowości, opisane w ustalonej przez kierownika jednostki dokumentacji, wynikają z przepisów o rachunkowości, wymagających bezwzględnego zastosowania oraz z rozwiązań wybranych przez jednostkę spośród dopuszczonych do stosowania przez prawo bilansowe. Przyjęte zasady (polityka) rachunkowości są stosowane przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych oraz sporządzaniu i prezentacji sprawozdania finansowego przez przedsiębiorstwo. Powinny one zapewnić, że prezentowane w sprawozdaniu finansowym informacje są wiarygodne (w tym kompletne i bezstronne), przydatne oraz zrozumiałe, przez co przekazują rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej, finansowej oraz wyniku finansowego jednostki.

Miejsce koncepcji „*true and fair view*” w polityce bilansowej ilustruje rysunek 1.

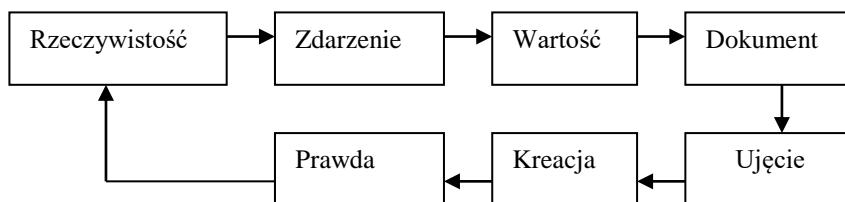
Rys. 1. **Koncepcja prawdziwego i jasnego obrazu w polityce bilansowej**

Źródło: opracowanie własne.

Natomiast rysunek 2 prezentuje operacyjny cykl tworzenia obrazu działalności przedsiębiorstwa.

Rys. 2. Operacyjny cykl kreacji obrazu działalności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne.

W świetle art. 3. ust. 1., pkt. 11. ustawy o rachunkowości przez przyjęte zasady (politykę) rachunkowości rozumie się wybrane i stosowane przez jednostkę rozwiązania dopuszczone ustawą, w tym także określone w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości, zapewniające wymaganą jakość sprawozdań finansowych. Przedsiębiorstwo ma obowiązek posiadać dokumentację opisującą w języku polskim przyjęte przez nie zasady (politykę) rachunkowości (Art. 10, ust. 1. Ustawy o rachunkowości). Zakres przedmiotowy dokumentacji zasad rachunkowości ma charakter otwarty. Przedsiębiorstwo, opracowując politykę, może go rozszerzyć, jeżeli zapewni to prawdziwy i jasny obraz działalności gospodarczej. Wiernie przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki jest warunkiem *sine qua non* wiarygodnego systemu informacyjnego rachunkowości.

Przykładowe aspekty opracowania dokumentacji zasad (polityki) rachunkowości ujęto w tabeli 3.

Autor stoi na stanowisku, że tam gdzie jest dokument i kwota, tam jest rachunkowość, czyli *de facto* rachunkowość prowadzą wszyscy przedsiębiorcy, chociażby nie podlegali formalnie pod prawo bilansowe. Ewidencja w przypadku rachunkowości podatkowej jest uproszczona, pojedyncza. Ale nie zwalnia to przedsiębiorstwa z przygotowania i prezentacji prawdziwych informacji.

System ewidencji prowadzony w przedsiębiorstwie, poza zadaniami związanymi z obowiązkami prowadzenia rozliczeń o charakterze publiczno-prawnym, powinien również pozwolić na dostarczanie informacji użytecznych z punktu widzenia krótko- i długoterminowego zarządzania przedsiębiorstwem. Konsekwencją prostoty rachunkowości podatkowej jest niestety prawie całkowity brak ewidencji mogących służyć za podstawę podjęcia właściwych decyzji finansowych⁹.

⁹ H. Czaja-Cieszyńska, *Użyteczność informacyjna uproszczonych form ewidencyjnych małych i średnich przedsiębiorstw na tle rozwiązań podatkowych w Polsce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 549, Ekonomiczne problemy usług nr 39, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin, s. 178.

Tabela 3. Przykładowe aspekty dokumentacji zasad (polityki) rachunkowości

Aspekt	Charakterystyka
Periodyzacja	Określenie roku obrotowego (rok trwający 12 kolejnych miesięcy, najczęściej odpowiada rokowi kalendarzowemu) i wchodzących w jego skład okresów sprawozdawczych (najczęściej są to miesiące).
Technika rachunkowości	Opis systemu przetwarzania danych, w tym opis systemu informatycznego, obejmującego wykaz programów i algorytmów (przepisów na wykonanie zadań księgowych). Ponadto należy określić procedury ochrony i przechowywania danych.
Metody wyceny aktywów i pasywów	Wskazanie sposobów ustalania wartości (w zł) środków gospodarczych i źródeł ich finansowania, na moment początkowego ujęcia w księgach rachunkowych i na dzień bilansowy.
Podsystem rachunku kosztów	Sposób ujęcia kosztów działalności operacyjnej: uproszczony (koszty proste według rodzajów lub według typów działalności) lub rozwinięty (w obu układach ewidencyjnych).
Zakładowy Plan Kont	Obejmuje wykaz kont syntetycznych i analitycznych oraz komentarz charakteryzujący jak księgować operacje gospodarcze. Przykład: reguły stosowania konta 300 „Rozliczenie zakupu”. 1) ewidencja pełna: Dt 300 „Rozliczenie zakupu”/ Ct 210 „Rozrachunki z dostawcami” oraz Ct 300 „Rozliczenie zakupu”/ Dt 310 „Materiały”, Dt 222 „Rozrachunki z tytułu VAT”; 2) ewidencja uproszczona: Dt 300 „Rozliczenie zakupu”, Dt 222 „Rozrachunki z tytułu VAT” / Ct 210 „Rozrachunki z dostawcami” oraz Ct 300 „Rozliczenie zakupu” / Dt 310 „Materiały”.
Instrukcja obiegu dokumentów	Ustalenie rodzajów dokumentów stosowanych w przedsiębiorstwie oraz stanowiska pracy, które odpowiadają za sporządzenie, podpisanie, przyjmowanie i akceptowanie dowodów oraz ich prawidłowe opisanie. Ponadto należy określić sposób obiegu i kontroli dowodów księgowych i reguł przekazywania ich do działu księgowości.
Inwentaryzacja	Zasady przeprowadzania inwentaryzacji w przedsiębiorstwie: instrukcja inwentaryzacyjna.
Sprawozdawczość finansowa	Sposób prezentacji informacji, np. wybór wariantu rachunku zysków i strat (jest on skorelowany z rachunkiem kosztów).
Odpowiedzialność za politykę	Kierownik jednostki odpowiada za opracowanie i aktualizację polityki bilansowej. Politykę wprowadza się do przedsiębiorstwa drogą zarządzenia lub uchwały wraz z załącznikami.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2017 r., poz. 2342, ze zm.), Krajowego Standardu Rachunkowości nr 7 „Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja” (Dz. Urz. Min. Fin. z 2016 r. poz. 2) oraz B. Sadowska, *Narzędzia rachunkowości finansowej Lasów Państwowych w zakresie zaspokajania potrzeb informacyjnych użytkowników sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego w koncepcji zrównoważonego rozwoju gospodarki leśnej*, *Silvarum Colendarum Ratio et Industria Lignaria ACTA Scientiarum Polonorum* 14 (2), Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, s. 135-147.

Opracowując dokumentację zasad (politykę) rachunkowości, należy mieć wizję funkcjonowania całego systemu rachunkowości w przedsiębiorstwie. Politykę bilansową opracowuje się na lata. Aktualizuje się ją wyłącznie w uzasadnionych przypadkach i to ze skutkiem od następnego roku obrotowego. Nie jest

to dokument, który można zmieniać na bieżąco. Dużą rolę pełni strategia rachunkowości w przedsiębiorstwie. Przyjęte rozwiązania w polityce rachunkowości powinny uwzględniać przede wszystkim potrzeby zarządzania w zakresie bieżącej analizy i oceny sytuacji majątkowej i finansowej oraz umożliwiać sprawowanie skutecznej kontroli księgowej.

Polityka bilansowa to „podręcznik do kreacji wiarygodnego obrazu” działalności gospodarczej przedsiębiorstwa.

Antynomie w podejściu do kreacji obrazu działalności wykazano w tabeli 4.

Tabela 4. **Antynomie w zakresie kreacji wiarygodnego obrazu działalności gospodarczej przedsiębiorstwa**

Antynomie	
Dobra wola.	Zła wola.
Zaufanie do instytucji państwa.	Brak zaufania do instytucji państwa.
Przestrzeganie prawa. Dyscyplina informowania i ujawniania.	„Polska mentalność” omijania prawa i zasad.
Zaufanie instytucji rządowych do obywateli prowadzących działalność gospodarczą.	Brak zaufania. Wrogi i opresyjny stosunek do obywateli i dostawców dochodów budżetowych.
Normalność	Patologia
Prawda	Kłamstwo

Źródło: opracowanie własne.

W polityce bilansowej należy przestrzegać zasad legalności, a przede wszystkim nie wolno naruszać obowiązujących przepisów i zasad prawidłowej rachunkowości. Przepisy w zakresie rachunkowości nie regulują jednak wszystkich możliwych wypadków, pozostawiając podmiotom gospodarczym możliwość wyboru określonych rozwiązań. Przedsiębiorstwo może więc wykorzystać istniejącą swobodę do realizacji swoich celów. W życiu gospodarczym polityka bilansowa jest nie tylko sztuką tego co możliwe, lecz również sztuką tego, co jest prawem dozwolone¹⁰.

Prawo bilansowe przewiduje sankcje, gdy przedsiębiorstwo nierzetelnie prowadzi rachunkowość. Zgodnie z art. 77 ustawy o rachunkowości, kto wbrew przepisom ustawy dopuszcza do:

- nieprowadzenia ksiąg rachunkowych, prowadzenia ich wbrew przepisom ustawy lub podawania w tych księgach nierzetelnych danych,
- niesporządzenia sprawozdania finansowego, skonsolidowanego sprawozdania finansowego, sprawozdania z działalności, sprawozdania z działalności grupy kapitałowej, sprawozdania z płatności na rzecz administracji

¹⁰ K. Sawicki, *Polityka bilansowa jako element polityki ekonomicznej firmy*, (w:) *Polityka bilansowa i sprawozdawczość finansowa w zarządzaniu firmą*, red. K. Sawicki, EKSPERT, Wrocław 1998, s. 31.

publicznej, skonsolidowanego sprawozdania z płatności na rzecz administracji publicznej, sporządzenia ich niezgodnie z przepisami ustawy lub zawarcia w tych sprawozdaniach nierzetelnych danych

- podlega grzywnie lub karze pozbawienia wolności do lat 2, albo obu tym karom łącznie.

Podsumowanie

Stosowanie polityki bilansowej, której podstawą jest istnienie praw wyboru, nie godzi w koncepcję prawdziwego i jasnego obrazu przedsiębiorstwa. Możliwość wyboru określonych prawem alternatywnych rozwiązań sprzyja temu, aby obraz przedstawiony w sprawozdaniach finansowych w sposób bardziej wierny i prawdziwy odzwierciedlał rzeczywistą sytuację gospodarczą przedsiębiorstwa. W związku z tym, że przedsiębiorstwo działa w dynamicznym, coraz bardziej złożonym i innowacyjnym środowisku gospodarczym, społecznym i politycznym, jednym z warunków umożliwiających postępowanie w myśl koncepcji prawdziwego i jasnego obrazu jest utrzymanie alternatywnych rozwiązań w rachunkowości. Ich istnienie pozwala na lepsze dostosowanie systemu rachunkowości w przedsiębiorstwie do specyfiki jego działalności oraz do zmiennych warunków otoczenia¹¹.

Koncepcja *true and fair view* jest paradygmatem dla opracowania polityki bilansowej w przedsiębiorstwie. Wydaje się, że przestrzeganie zasad rachunkowości oraz stosowanie rozwiązań alternatywnych, dopuszczonych przez prawo bilansowe, tę koncepcję wypełnia.

Rachunkowość nie tylko opisuje określoną rzeczywistość gospodarczą, lecz także ją kreuje. Nie można zatem rachunkowości przypisywać roli jedynie neutralnego systemu ewidencyjno-informacyjnego, lecz musi ona ponosić odpowiedzialność za skutki społeczne, które „pomaga” wywołać¹².

Odzwierciedlanie przebiegu działalności gospodarczej i jej rezultatów zgodnie z prawdą i w sposób przejrzysty stanowi istotę opracowywania i prezentacji informacji finansowych. Sukces przedsiębiorstwa w działalności gospodarczej to składowa wszystkich elementów systemu zarządzania, w tym systemu informacyjno-kontrolnego rachunkowości.

Bibliografia

Czaja-Cieszyńska H., *Użyteczność informacyjna uproszczonych form ewidencyjnych małych i średnich przedsiębiorstw na tle rozwiązań podatkowych w Polsce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 549, Ekonomiczne problemy usług nr 39, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2009.

¹¹ R. Kamiński, *Polityka bilansowa a ocena działalności przedsiębiorstwa*, *Ars boni et aequi*, Poznań 2003, s. 25.

¹² J. Gierusz, *Koszty i przychody...*, op. cit., s. 17.

- Gierusz J., *Koszty i przychody w świetle nadrzędnych zasad rachunkowości*, ODiDK, Gdańsk 2005.
- Kamiński R., *Polityka bilansowa a ocena działalności przedsiębiorstwa, Ars boni et aequi*, Poznań 2003.
- Sadowska B., *Narzędzia rachunkowości finansowej Lasów Państwowych w zakresie zaspokajania potrzeb informacyjnych użytkowników sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego w koncepcji zrównoważonego rozwoju gospodarki leśnej. Silvarum Colendarum Ratio et Industria Lignaria ACTA Scientiarum Polonorum 14 (2)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu 2015.
- Sawicki K., *Polityka bilansowa jako element polityki ekonomicznej firmy*, (w:) *Polityka bilansowa i sprawozdawczość finansowa w zarządzaniu firmą*, red. K. Sawicki, EKSPERT, Wrocław 1998.
- Sawicki K., *Analiza porównawcza istoty polityki rachunkowości i polityki bilansowej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 313, Prace Katedry Rachunkowości nr 21, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2001.
- Wöhe G., *Die Handels – und Steuerbilanz*, München 1990.
- Założenia koncepcyjne MSR, w: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) obejmujące Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) oraz Interpretacje według stanu na dzień 1. stycznia 2007 r. Tom I*. International Accounting Standards Board, SKWP, Warszawa 2007.
- Ustawa z dnia 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2017 r., poz. 2342, ze zm.).
- Komunikat Ministra Finansów z dnia 24.01.2018 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia Stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie zasady rzetelnego i jasnego obrazu w realizacji przepisów art. 4 ust. 1 oraz ust. 1a i 1b Ustawy o rachunkowości (Dz. Urz. Min. Fin. z 2018 r. poz. 7).
- Komunikat nr 5 Ministra Finansów z dnia 30.12.2015 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 7 „Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dniu bilansowym – ujęcie i prezentacja” (Dz. Urz. Min. Fin. z 2016 r. poz. 2).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15.01.1991 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości (Dz. U. Nr 10., poz. 35).

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest analiza kreacji obrazu działalności gospodarczej przez pryzmat koncepcji „*true and fair view*” w polityce rachunkowości jednostki gospodarczej.

Metodologia badania: Badanie i ocena aktów prawnych i literatury z zakresu nauki rachunkowości finansowej.

Rezultat: W artykule wskazano nadrzędne zasady rachunkowości i ich wpływ na politykę bilansową. Odzwierciedlenie zdarzeń zgodnie z prawdą jest istotą przygotowania i prezentacji informacji finansowych.

TRUE AND FAIR VIEW PRINCIPLE WITH REGARD TO COMPANY'S BALANCE POLICY

Summary

Purpose: The aim of this article is to analyze the design of business operations' image from the perspective of the "true and fair view" principle in accounting policies of a business unit.

Methodology: Inspecting and evaluating various legal acts, as well as scientific literature on financial accounting.

Result: The article provides an insight into the main accounting principles, as well as their influence on balance policy. The essence of preparing and presenting financial information of any kind is to faithfully represent all events in a truthful and clear manner.